

ทักษะสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 : SDL Essential skills of learning in the 21st century : SDL

ภัทรพล มหาจันทร์, Pattarapon Maharkan*

วิณา ชุ่มบัณฑิต, Weena Sumbandit**

สุพจน์ เกิดสุวรรณ, Suphot Koedsuwan***

ทองปาน บุญกุศล, Thongpan Boonkusol****

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (self-directed learning : SDL) โดยเนื้อหาของบทความแบ่งเป็นแนวคิด ลักษณะ กระบวนการ และ ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยการเผยแพร่บทความนี้มุ่งหวังให้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจให้บุคคลทั่วไปได้เข้าใจต่อรูปแบบของการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง ที่เกิดขึ้นจากความต้องการภายในตนเองที่ต้องการจะเรียนรู้ สามารถกำหนดรูปแบบและวิธีการด้วยความคิดสร้างสรรค์ อย่างมีความรับผิดชอบ ซึ่งจะสามารถรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่อไปในอนาคตและเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่การเรียนรู้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

คำสำคัญ: การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง, การเรียนรู้ตลอดชีวิต

Abstract

The objective of this article is to deal with the knowledge and the understanding of self-directed learning. The content of the article is about the concepts, characteristics, processes and readiness for self-directed learning. It is hoped that the dissemination of this article would help the general public to understand the method of instruction. It consists of the need within oneself to learn and create the styles and methods with responsibility which will be able to support the future social changes and to develop human resources towards lifelong learning.

Keywords: self-directed learning, lifelong learning

*, **, ***, **** อาจารย์ประจำ วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

บทนำ

ทักษะสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่คนต้องเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดในสังคมที่ซับซ้อน โดยใช้กระบวนการสื่อสารด้วย internet ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เรียกว่า social media ซึ่งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อสารและการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล เช่น การเรียนรู้เพื่ออาชีพ การเรียนรู้ทางการศึกษา ข่าวสาร ข้อมูล และ two-way communication หรือ วิถีแห่งการใช้ชีวิตในทุกมุมโลก SDL (self-directed learning) จึงเป็นคุณลักษณะภายในตัวบุคคลที่เชื่อว่า เรียนรู้ได้และประสบความสำเร็จ

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา นักการศึกษาหลายคน ผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษา ได้มีการกล่าวถึง การปฏิรูปการศึกษาในระบบโรงเรียน ถึงความสำคัญที่น้อยลง ให้ความเห็นว่า ในโลกที่การเรียนรู้มีอยู่ทุกหนแห่ง สามารถเรียนรู้ได้ ในโลกไซเบอร์ หรือ โลกเสมือนจริง แหล่งเรียนรู้มีอยู่มากมายรอบ ๆ ตัว ไม่มีความจำเป็นต้องเสียเวลาเรียน เป็น 10 ปี ในระบบโรงเรียน หลายคนปฏิเสธ วุฒิมัธยม ประกาศนียบัตร จากปรากฏการณ์ ดังกล่าวทำให้เกิดบทความทางการศึกษานี้ขึ้นเพื่อประกอบการพิจารณาการศึกษาถึงแนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยเดิมนั้น แนวคิดนี้เป็นแนวคิดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งผู้เขียนบทความได้จัดแบ่งออกเป็น 4 ประเด็น ดังนี้

1. แนวคิดและหลักการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

โนลส์ (Knowles 1975: 18) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการที่บุคคลมีความคิดริเริ่มในการวินิจฉัยความต้องการในการเรียนรู้ การตั้งจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ การพบปะบุคคล หรือแหล่งเอกสารในการเรียนรู้ การเลือกดำเนินการตามแผนการเรียนรู้ และการประเมินผล การเรียนจะโดยได้รับความช่วยเหลือหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่นก็ตาม

ความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง มีดังนี้ (Knowles 1975 : 15-17)

1. คนที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนรู้ได้มากกว่า ดีกว่าคนที่ เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้ผู้อื่นถ่ายทอดความรู้ให้เท่านั้น คนที่เรียนรู้ด้วยตนเองจะเรียนอย่างตั้งใจ มีจุดมุ่งหมายและมีแรงจูงใจ สามารถใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ได้ดีกว่าและยาวนานกว่าบุคคลที่รอรับคำสอนอย่างเดียว

2. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สอดคล้องกับพัฒนาการทางจิตวิทยาและกระบวนการทางธรรมชาติมากกว่า คือ เมื่อตอนเล็ก ๆ เป็นธรรมชาติที่ต้องพึ่งพิงผู้อื่น เมื่อเติบโตมีพัฒนาการขึ้นค่อย ๆ พัฒนาการตนเองไปสู่ความเป็นอิสระไม่ต้องพึ่งพิงผู้ปกครอง ครู และผู้อื่น การพัฒนาเป็นไปในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง และชี้นำตนเองได้มาก

3. พัฒนาการใหม่ ๆ ทางการศึกษาที่มีหลักสูตรใหม่ ๆ ห้องเรียนแบบเปิด ศูนย์บริการทางวิชาการ การศึกษาอย่างอิสระ โปรแกรมการเรียนที่จัดแก่นักศึกษานอกของมหาวิทยาลัยเปิด รูปแบบของการศึกษาเหล่านี้ล้วนผลัดภาระความรับผิดชอบไปที่ผู้เรียนให้เป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง

4. การเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นความอยู่รอดของชีวิตในฐานะที่เป็นบุคคลและเผ่าพันธุ์มนุษย์ เนื่องจากโลกปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอ และข้อเท็จจริงเช่นนี้เป็นเหตุผลไปสู่ความจำเป็นของการเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดเวลา

บรอกเคทท์และฮิมสตรา (Brockett and Himstra 1991: 11-16) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ดังนี้

1. การนำตนเองเป็นลักษณะที่มีอยู่ในตัวบุคคลทุกคน และในสถานการณ์การเรียนรู้ทั้งหมด อาจจะมีระดับการชี้นำตนเองมากหรือน้อยต่างกัน

2. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบเป็นหลัก และเป็นผู้ที่ตัดสินใจด้านประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเกี่ยวกับการวางแผน การนำไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผล ซึ่งอาจเกิดได้ตามลำพังหรือในกลุ่มผู้เรียนกลุ่มใหญ่หรือกลุ่มเล็กที่ผู้เรียนจะร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้

3. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง จะเน้นถึงความรับผิดชอบของบุคคล และเชื่อว่าศักยภาพของมนุษย์ไม่มีวันหมดลงจะต้องมีอยู่และพัฒนาต่อไป

4. มีความเชื่อว่าผลของการศึกษาในด้านบวกมาจากการนำตนเองในการเรียนรู้ เช่น จดจำได้ดีขึ้น สนใจการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีความสนใจในวิชาการมากขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อผู้สอน

5. กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีหลายรูปแบบ เช่น การอ่าน การอภิปราย การเขียน การสืบสวน การสัมภาษณ์ การเข้าร่วมการศึกษาเป็นกลุ่ม ทักษะศึกษา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญ การใช้คอมพิวเตอร์ หรือการเรียนรู้ด้วยตนเองจากสื่อ

6. ผู้อำนวยการความสะดวกต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่ประสบความสำเร็จต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับการปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เป็นแหล่งความรู้ที่จำเป็นและเชื่อถือได้นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียน มีส่วนร่วมในการถ่ายโอนการเรียนรู้ การสอนและสนับสนุนผู้เรียนให้มีความคิดแบบวิจารณ์

7. มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นสิ่งที่มีความค่า เป็นวิธีที่ผู้เรียนมีอิสระในการแก้ปัญหา

8. กลุ่มคนหลายรูปแบบสามารถที่จะนำตนเองในการเรียนรู้ได้

9. หากผู้สอนให้ความไว้วางใจแก่ผู้เรียน ผู้เรียนส่วนใหญ่จะทำงานอย่างเต็มที่และแสวงหาประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

10. การใช้วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ไม่สามารถแก้ปัญหาการเรียนรู้ได้ทั้งหมด

Sutherland (1977, อ้างถึงใน ชัยฤทธิ โปธิสุวรรณ 2543: 15-17) ได้เสนอแนวคิดการสร้างสรรคความรู้ (Constructivism) คือ การที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้และกลวิธีการได้ความรู้หรือ การสร้างภาพความจริงจากประสบการณ์ จนเกิดความเข้าใจเชิงวิชาการ และความเข้าใจส่วนตน เช่นเดียวกับ ผู้ใหญ่ที่พบประสบการณ์มากมายก่อให้เกิดความเข้าใจเชิงส่วนตนและการเรียนรู้ดั้งเดิมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ แนวคิดนี้จึงสอดคล้องกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

สรุปว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นกระบวนการที่ผู้เรียนสามารถวินิจฉัยความต้องการว่าจะเรียนรู้เรื่องอะไร เลือกรวิธีการเรียนและเครื่องมือ ดำเนินการตามแผน และประเมินผลการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถรับผิดชอบและควบคุมการเรียนด้วยตนเอง โดยได้รับหรือไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2. ลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

นักการศึกษาหลายท่านได้อธิบายลักษณะของผู้ที่เรียนรู้ด้วยตนเองไว้ ดังนี้

โนลส์ (Knowles, 1975: 61) ได้อธิบายลักษณะของคนซึ่งเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. เข้าใจในความแตกต่างด้านความคิดเกี่ยวกับผู้เรียนและทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้
2. มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ขึ้นกับใครและเป็นคนที่สามารถนำตนเองได้
3. สามารถที่จะสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและใช้บุคคลเหล่านี้ช่วยในการเรียนรู้ของตนเอง
4. วิเคราะห์ความต้องการในการเรียนรู้โดยอาจได้รับความช่วยเหลือจากผู้อื่น
5. สามารถชี้ความต้องการการเรียนออกมาเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้
6. สามารถโยงความสัมพันธ์กับผู้สอน ใช้ประโยชน์จากผู้สอน เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ
7. สามารถหาบุคคลและแหล่งความรู้
8. สามารถเลือกแผนการเรียนที่มีประสิทธิภาพ
9. มีความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำข้อค้นพบต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

กุกลิเอลมีโน (Guglielmino 1977: 32) เชื่อว่าบุคคลซึ่งมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองจะมีลักษณะดังนี้

1. การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ (Openness to learning opportunities) ได้แก่ ความสนใจในการเรียน ความภูมิใจเมื่อเรียนสำเร็จ ชอบศึกษาค้นคว้าจากห้องสมุด ยอมรับคำติติงในความผิด

พลาดของตนเอง และมีความพยายามในการทำความเข้าใจในเรื่องที่ยาก ๆ

2. มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self concept as an effective learner) ได้แก่ ความสามารถที่จะเรียนเมื่อต้องการจะเรียน เมื่อตัดสินใจเรียนแล้ว สามารถแบ่งเวลาให้กับการเรียนได้แม้จะมีงานอื่นมากก็ตาม โดยรู้ว่าจะเรียนเมื่อไร ในการเรียนสามารถหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้หัวข้อใหม่ ๆ มีความสุขกับการแก้ปัญหาที่ยาก ๆ และรู้ว่าเมื่อต้องการข้อมูลจะหาได้จากที่ไหน

3. ความคิดริเริ่มและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Initiative and independence in learning) ได้แก่ ความไม่ท้อถอยแม้จะไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่กำลังทำอยู่ ชอบที่จะเรียน ไม่มีปัญหาในการทำความเข้าใจจากการอ่าน และสามารถทำงานด้วยตนเองได้อย่างดี

4. มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน (Informed acceptance of responsibility for one's own learning) ได้แก่ การยอมรับตนเองว่าเป็นผู้ที่มีความฉลาดพอควร มีความเชื่อว่าการคิดอยู่เสมอว่าตนเองเป็นใคร กำลังทำอะไรเป็นสิ่งสำคัญ ต่อการศึกษาของตน

5. ความรักการเรียนรู้ (Love of Learning) ได้แก่ ความชื่นชมต่อบุคคลที่ศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ มีความต้องการที่จะเรียนและปรารถนาให้มีเวลามากกว่านี้ มีความสนุกสนานในการค้นคว้า และมีความกระหายในการเรียนรู้

6. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ได้แก่ มีความคิดที่ทำสิ่งต่าง ๆ ได้ดี สามารถหาแนวทางในการเรียนสิ่งใหม่ ๆ ได้หลายทาง

7. มองอนาคตในแง่ดี (Positive orientation to the future) ได้แก่ ความต้องการที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต ชอบคิดถึงเรื่องในอนาคต คิดว่าปัญหาเป็นสิ่งท้าทายและรู้ว่าตนเองต้องการเรียนอะไรเพิ่มเติม

8. สามารถใช้ทักษะการศึกษาค้นคว้าความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (Ability to use basic study skills and problem solving skills) ได้แก่ มีทักษะในการอ่าน การเขียน การฟัง การจำ มีความสนุกกับการแก้ปัญหา และคิดว่าปัญหาเป็นสิ่งท้าทาย

สเคเจอร์ (Skager 1978: 24-25) อธิบายคุณลักษณะของผู้ที่เรียนด้วยการนำตนเองไว้ 7 ประการ คือ

1. เป็นผู้ที่ยอมรับตนเอง (Self-Acceptance) คือเป็นผู้ที่มีเจตคติในเชิงบวกต่อตนเอง
2. เป็นผู้ที่มีการวางแผนการเรียนรู้ (Playfulness) คือรู้ความต้องการในการเรียนของตนเอง กำหนดจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการที่ตั้งไว้ วางแผนการเรียนรู้ที่ช่วยให้

การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เป็นผู้ที่มีความแรงใจภายใน (Intrinsic Motivation) สามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ใส่ใจกับสิ่งจูงใจภายนอก เช่น รางวัล หรือการลงโทษ

4. เป็นผู้ที่มีการประเมินผลตนเอง (Internalized Evaluation) สามารถประเมินผลการเรียนของตนเองได้ หรือขอให้ผู้อื่นมาช่วยประเมิน ซึ่งผู้เรียนจะยอมรับผลการประเมินเมื่อผู้ประเมินมีความคิดอิสระและประเมินผลสอดคล้องกับสภาพเป็นจริงที่ปรากฏ

5. เป็นผู้ที่เปิดกว้างต่อประสบการณ์ (Openness to Experience) โดยนำประสบการณ์เข้ามาใช้ในกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ทำ มีความสนใจใคร่รู้ อดทนต่อความคลุมเครืออยู่ยากสับสน และเรียนรู้ด้วยความสนุกสนาน ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่เพิ่มขึ้น

6. เป็นผู้ที่มีความยืดหยุ่นในการเรียน (Flexibility) สามารถเปลี่ยนแปลงเป้าหมายหรือวิธีการเรียนอย่างเต็มที่ เผชิญปัญหาโดยใช้การสำรวจและการลองผิดลองถูก หากเกิดความล้มเหลวก็จะนำข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นมาแก้ไขปรับปรุงมากกว่าที่จะยอมแพ้หรือยกเลิก

7. การเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) สามารถดูแลตนเองได้ เลือกที่จะใช้รูปแบบการเรียนแบบใดแบบหนึ่งที่พิจารณาว่ามีความเหมาะสมกับเวลาและสถานที่ที่ทำการเรียนรู้นั้น

การวิสัน (Garrison 1997, อ้างถึงในซิดซงค์ ส. นันทนาเนตร 2542: 17) กล่าวว่าผู้ที่สามารถเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ควรมีคุณสมบัติที่สำคัญ 8 ประการ คือ

1. สามารถกำหนดความต้องการการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
2. มีทัศนคติที่ดีต่อความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง
3. สามารถกำหนดเป้าหมายที่เหมาะสม
4. สามารถเลือกวิธีการเรียนรู้หรือปรับใช้วิธีการเรียนรู้ใหม่ ๆ ในสถานการณ์ต่าง ๆ
5. สามารถทำให้ตนเองเกิดแรงจูงใจและการควบคุมตนเอง
6. มีความยืดหยุ่นในการกำหนดเป้าหมายการเรียนและการเลือกวิธีเรียน
7. รู้ว่าตนเองจะเรียนอย่างไรและรู้จักจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง
8. มีความรู้และทักษะในการเรียนรู้

คุณสมบัติเหล่านี้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ด้วยตนเอง หรือด้วยความช่วยเหลือของผู้สอน หรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้อง จนกระทั่งเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้เรียนด้วยการนำตนเอง

ลักษณะของบุคคลที่มีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองที่จะเป็นบุคคลที่ใฝ่รู้ตลอดชีวิตมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้ (ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์และคณะ 2547: 45-46)

1. สม่ครใจที่จะเรียนด้วยตนเอง (Voluntarily to learn) มิได้เกิดจากการบังคับแต่มีเจตนาที่จะเรียนเพราะความอยากรู้

2. ตนเองเป็นแหล่งข้อมูล (Self-resourceful) ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าสิ่งที่ตนจะเรียนคืออะไร รู้ว่าทักษะและข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้าง สามารถกำหนดเป้าหมาย วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ต้องการและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ เป็นผู้จัดการเปลี่ยนแปลงด้วยตนเอง มีความตระหนักในความสามารถในการตัดสินใจ มีการรับผิดชอบต่อน้ำที่และบทบาทในการเป็นผู้เรียนรู้ที่ดี

3. ผู้เรียนต้องรู้วิธีการที่จะเรียน(Know how to learn) ผู้เรียนควรทราบขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้ว่าจะไปสู่จุดหมายที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างไร

ลักษณะของผู้ใหญ่ที่ประสบความสำเร็จสูงในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองคล้ายกับบุคคลในอุดมคติของมาสโลว์ที่เรียกว่า Actualized Person คือ เป็นผู้ที่พัฒนาศักยภาพของตนเองและค้นคว้าด้วยตนเองอย่างไม่หยุดยั้ง เป็นผู้สร้างสรรค์และวางแผนการกระทำอย่างมีระบบ ต่อเนื่องจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีแรงจูงใจภายในที่มุ่งหวังทางด้านความรู้ เป็นกระบวนการภายในตัวผู้เรียนที่ตอบสนองความต้องการและการบรรลุเป้าหมาย โดยใช้ทรัพยากรและแหล่งการเรียนรู้ที่มีอย่างคุ้มค่า (เสาวคนธ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต 2546: 33-34)

สรุปได้ว่า ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ เรียนรู้ในสิ่งที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของตนเอง ผู้เรียนเป็นผู้วางแผนในการเรียนรู้ และรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ตั้งแต่การเลือกวิธีการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินผลการเรียนรู้

3. กระบวนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

โนลส์ (Knowles 1975: 34) เสนอขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 7 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้
2. สร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน โดยการตั้งกลุ่มทำงาน ตั้งคณะกรรมการ หรือการตกลงร่วมกัน
3. การวางแผนร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน
4. การกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน
5. การออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้
6. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
7. ประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

กองพัฒนาการศึกษาออกโรงเรียน (2543: 30) ระบุขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. วิเคราะห์และกำหนดความต้องการในการเรียนรู้
2. กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้
3. กำหนดแหล่งวิทยาการเพื่อการเรียนรู้
4. เลือกวิธีการเรียนและกิจกรรมการเรียนรู้
5. รวบรวมข้อมูล จัดระบบข้อมูล สร้างสรรค์องค์ความรู้
6. ประเมินผลการเรียนรู้

เสาวคนธ์ วงศ์ศุภชัยนิมิต (2546 : 25 - 26) สรุปขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยตนเอง 3 ขั้นตอน

1. ขั้นปลูกเร้าความสนใจ เป็นขั้นการรับรู้ต่อความแปลกใหม่ที่พบเห็น ต่อความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ เพื่อตัดสินใจว่าอะไรเป็นความรู้และทักษะที่จะเรียนรู้ โดยพิจารณาทักษะและรูปแบบการเรียนรู้ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นขั้นการตั้งเป้าหมายในการเรียน

2. ขั้นการเรียนรู้ในรายละเอียด เป็นการเรียนรู้อย่างมีระบบ มีการวิเคราะห์ข้อเท็จจริงเพื่อตัดสินใจว่าจะเรียนรู้กิจกรรมเฉพาะอย่างไร วิธีการ แหล่งวิชาการ หรืออุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการเรียน มีอะไรบ้าง ซึ่งจัดเป็นขั้นการวางแผนและดำเนินการเรียนรู้

3. ขั้นหาข้อสรุป เป็นระยะที่เกิดความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คำนวนระดับความรู้ ทักษะ และความก้าวหน้าที่ได้รับ ซึ่งเป็นขั้นประเมินผลการเรียนรู้

การเรียนรู้ด้วยตนเองมีองค์ประกอบที่สำคัญตามแนวคิดของนักการศึกษา ดังนี้

โนลล์ (Knowles 1975: 40-47) เสนอองค์ประกอบในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ

1. การวิเคราะห์ความต้องการของตนเอง โดยเริ่มต้นจากการให้ผู้เรียนแต่ละคนบอกความต้องการและความสนใจพิเศษของตนเองในการเรียนรู้ให้เพื่อนอีกคนหนึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำ และเพื่อนอีกคนหนึ่งทำหน้าที่จดบันทึก กระทำเช่นนี้หมุนเวียนกันไปจนครบ โดยได้แสดงบทบาทครบ 3 ด้าน คือ ผู้เสนอความต้องการ ผู้ให้คำปรึกษา และผู้คอยจดบันทึกสังเกตการเรียนรู้

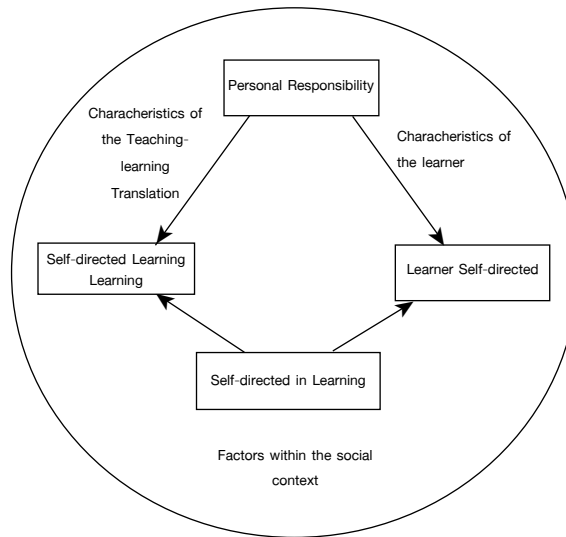
2. กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน เริ่มต้นจากผู้เรียนศึกษาจุดมุ่งหมายของวิชา เขียนจุดมุ่งหมายในการเรียนให้แจ่มชัด เข้าใจได้ เน้นพฤติกรรมที่คาดหวัง และจุดมุ่งหมายที่วัดได้

3. ผู้เรียนวางแผนการจัดกิจกรรม โดยเป็นผู้กำหนดการวางแผนการเรียนของตน กำหนดจุดมุ่งหมายการเรียน จัดเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความสนใจ ระบุวิธีการเรียน เพื่อให้เหมาะสมกับตนเองมากที่สุด

4. การแสวงหาแหล่งวิทยาการ ควรจัดประสบการณ์การเรียนรู้แต่ละด้านให้ผู้เรียนสามารถแสดงให้เห็นถึงความมุ่งหมายและความสำเร็จ เลือกแหล่งวิทยาการให้เหมาะสม กับผู้เรียนแต่ละคน การจัดสรรกิจกรรมอย่างดี โดยบางส่วนผู้เรียนจัดเอง และบางส่วนจัดร่วมกับผู้สอน

5. การประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ให้แน่ชัด ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ รวบรวมหลักฐานการตัดสินใจจากผลการประเมินบนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์และเชื่อถือได้ โดยรวบรวมจากครูและผู้เรียน แล้วเปรียบเทียบข้อมูลก่อนเรียน และหลังเรียน เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าในการเรียน

บรอกเคทท์และฮิมสตรา (Brockett and Himstra 1991: 24-25)วิเคราะห์องค์ประกอบของการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองว่าประกอบด้วย 2 มิติที่มีความสัมพันธ์กัน **มิติแรก** คือ **กระบวนการเรียนรู้**ด้วยการนำตนเอง (Self-directed Learning) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนต้องรับผิดชอบตนเองในการวางแผน การดำเนินการเรียนและการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ส่วน**มิติที่ 2** คือ ผู้เรียนที่นำตนเอง (Learner Self-directed) คือผู้ที่มี**บุคลิกลักษณะ**ของผู้เรียนที่มีการชี้นำตนเอง จาก 2 มิติดังกล่าวได้นำเสนอเป็น The Personal Responsibility Orientation (PRO) Model ซึ่งประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน ดังนี้

แผนภาพที่ 1 The Personal Responsibility Orientation (PRO) Model

ที่มา: R.G. Brockett and R. Himstra, a Self-direction in adult learning (New York: Chapman and Hall, 1991), 25, อ้างถึงในฐิติภา ไกรวัฒนาพงศ์, “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในกรุงเทพมหานคร.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), 46.

จากแผนภาพที่ 5 Brockett และ Himstra ได้อธิบายส่วนประกอบในการทำความเข้าใจการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองทั้ง 5 ส่วน ดังนี้

1. Personal Responsibility หมายถึง ความรับผิดชอบทางด้านความคิดและการกระทำของบุคคล และเลือกกระทำอย่างมีเหตุผล บุคคลสามารถเลือกกระทำในวิถีทางที่ตนเองปรารถนาภายใต้บริบทของการเรียนรู้ สามารถควบคุมศักยภาพในการนำตนเองในทิศทางที่ได้เลือกจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง โดยยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

2. Self-directed Learning เป็นคุณลักษณะของกระบวนการเรียนการสอนซึ่งเป็นองค์ประกอบภายนอกของผู้เรียน ประกอบด้วยการประเมินความต้องการจำเป็น แหล่งการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

3. Learner Self-directed เป็นบุคลิกภาพของผู้เรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบภายในของผู้เรียน ได้แก่ ผู้ที่มีลักษณะส่วนบุคคลที่นำไปสู่ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง

4. Self-directed in Learning เป็นการนำตนเองในการเรียนรู้ เกิดขึ้นจากการประกอบกันขององค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอกตัวผู้เรียน ก่อให้เกิดเป็นระดับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียน สามารถขยายออกไปได้ถ้าจัดสถานการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม

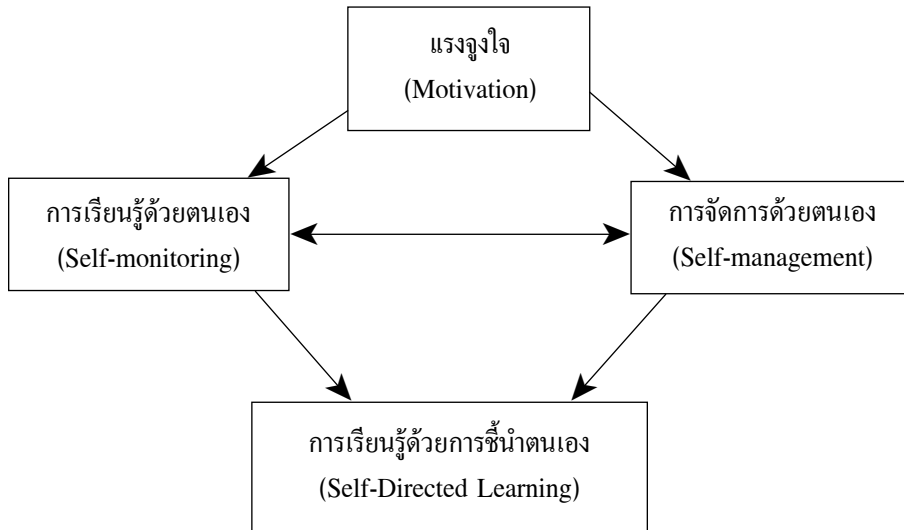
5. Social Context เป็นองค์ประกอบที่ล้อมรอบองค์ประกอบต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ไม่สามารถแยกออกไปจากบริบทของสังคมที่เกี่ยวข้องได้ สภาพแวดล้อมของสังคมมีผลต่อกิจกรรมต่าง ๆ บริบทของสังคมจะกำหนดขอบเขตในกิจกรรมการนำตนเองที่แสดงออกมา

การ์ริสัน (Garrison 1997, อ้างถึงในชิดชงค์ ส. นันทนาเนตร 2542: 16-17)นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง โดยแสดงให้เห็นองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกัน ได้แก่

1. การจัดการ / การควบคุมด้วยตนเอง (Self-management) ได้แก่ การควบคุมงานหรือกิจกรรมที่ต้องการกระทำ เป็นการจัดการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ การจัดการทรัพยากรหรือแหล่งความรู้

2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-monitoring) เป็นกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล การพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการที่บุคคลสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่และเก่าเข้าด้วยกัน เป็นความรับผิดชอบของผู้เรียนในการบูรณาการความรู้และพัฒนาความรู้ใหม่ ๆ

3. แรงจูงใจ (Motivation) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการที่จะทำให้บุคคลคิดริเริ่มที่จะเรียน และก้าวเข้าสู่กระบวนการเรียนนั้น ๆ แรงจูงใจจะมีอิทธิพลต่อการที่บุคคลจะสามารถบรรลุเป้าหมายในการเรียน แรงจูงใจนี้อาจเป็นแรงจูงใจที่เกิดจากภายนอก หรือแรงจูงใจภายในก็ได้

แผนภาพที่ 2 รูปแบบการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของ Garrison (1977)

ที่มา: D.R. Garrison, *Adult Education Quarterly* (vol. 48, 1977), อ้างถึงใน ชิดชงค์ นันทนาเนตร, “การเรียนรู้ผู้ใหญ่ในสหัสวรรษ :การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง.” ใน *การศึกษาผู้ใหญ่ในทศวรรษแรกของศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2542), 16-17.

เมซิโรว์ (Mizirow 1991: 199-200) ได้เสนอแนวทางพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นผู้ชี้นำตนเอง (Self-Directed learners) ดังต่อไปนี้

1. ลดการที่ผู้เรียนต้องพึ่งพาผู้สอนหรือผู้อำนวยการความสะดวก
2. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการใช้แหล่งวิทยาการความรู้ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะจากประสบการณ์จากผู้อื่น ๆ และจากผู้สอน และการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น
3. ช่วยผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้ เนื่องจากการรับรู้ความต้องการของตนเอง เป็นผลมาจากอิทธิพลของวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป
4. ช่วยให้ผู้เรียนเพิ่มความรับผิดชอบในการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ การวางแผน และประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากปัญหาของผู้เรียนแต่ละคน
6. ช่วยให้ผู้เรียนตัดสินใจในวิชาต่าง ๆ ที่เสนอให้ผู้เรียนไว้เป็นทางเลือกในการทำความเข้าใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ต่อไป
7. กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้เกณฑ์หรือบรรทัดฐานในการตัดสินใจ หรือพินิจพิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองและประสบการณ์ที่ผ่านมา
8. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าไปสู่การเรียนรู้ ด้วยการมองเห็นตนเองอย่างถูกต้อง
9. ช่วยชี้ปัญหาและแก้ปัญหาให้เข้าใจง่าย ซึ่งต้องตระหนักถึงความสัมพันธ์ของปัญหาส่วนบุคคลและส่วนรวมด้วย
10. สนับสนุนให้ผู้เรียนมีมีโนทัศน์แห่งตน โดยจัดบรรยากาศที่ส่งเสริม หรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การมองสะท้อนกลับ ใช้กระบวนการทำงานกลุ่มเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้
11. ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ การมีส่วนร่วม และวิธีการในการวางแผนโครงการ ใช้แบบจำลองและสัญญาการเรียน
12. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจทางเลือกหรือการตัดสินใจ วิธีการปรับคุณภาพของการเลือกและกระตุ้นให้ผู้เรียนเลือกเฟ้นสิ่งที่ดีที่สุด

ซิดซงค์ ส. นันทนาเนตร (2542) ได้เสนอเครื่องมือหรือสิ่งที่จะช่วยฝึกฝนให้ผู้เรียนมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ไว้ ดังนี้

1. สัญญาการเรียน เป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เป็นลักษณะการสอนรายบุคคลให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัยในตนเอง เป็นตัวของตัวเองให้มาก โดยการสำรวจและค้นคว้าความสนใจที่แท้จริงของตนเอง แล้วให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ สัญญาการเรียน จะช่วยให้ผู้เรียนนำตนเองได้มากขึ้น เพราะได้เปิดเผยตัวเองได้อย่างเต็มที่และพึ่งพาตนเองได้มากที่สุด
2. การเรียนรู้จากกลุ่มเพื่อน เป็นการเรียนการสอนที่มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความคิดเห็นระหว่าง ครู หรือผู้สอน หรือผู้อำนวยการความสะดวก กับผู้เรียนในกลุ่ม โดยการชี้ให้เห็นปัญหา และแก้ปัญหา ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น ซึ่งความสัมพันธ์อันดีต่อกันจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงความจำเป็นในการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการรับรู้ความต้องการของตัวเอง
3. ทักษะเกี่ยวกับเวลา การกำหนดระยะเวลาตายตัวกับกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของเวลาที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และการนำไปใช้ได้ทันทีในชีวิตประจำวัน

4. ประโยชน์ของการเรียนรู้ ผู้เรียนจะนำตนเองได้มากขึ้น หากการเรียนรู้เป็นการแก้ปัญหา มีใช้การจดจำแค่เนื้อหา การจัดโปรแกรมการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องสนองความต้องการของผู้เรียน เป็นการให้ความรู้ ทักษะที่จำเป็น และทันต่อเหตุการณ์ สถานการณ์ที่เป็นอยู่

5. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นเรื่องภายในจิตใต้สำนึกของผู้เรียน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่อยู่ภายในตัวผู้เรียนมากกว่าการจัดการภายนอก ดังนั้นผู้เรียนต้องเรียนด้วยความสมัครใจ เต็มใจที่จะเรียนด้วยตนเอง

จิตาภา สุวรรณฤกษ์ (2545: 182-185) เสนอองค์ประกอบที่สามารถเพิ่มการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ

1. การจัดเตรียมการถ่ายโอนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของประชาชน ควรมีการพัฒนาแผนการเรียนรู้รายบุคคลหรือสัญญาการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

2. การสร้างแผนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของประชาชน โดยผู้สอนและผู้เรียนต้องรู้และเข้าใจหลักสูตร จุดมุ่งหมายและเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้จัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนควรสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของประชาชนให้ชอบการอ่าน ชอบเขียน ชอบค้นคว้า ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน

3. การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและการประสานงานเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของประชาชน ควรให้ความสำคัญของคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารมาใช้เพื่อการเรียนรู้อย่างคุ้มค่า

วิรุพท์ นิลโมจน์ (2547: 215) เสนอว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ต้องเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเอง (SDL) ซึ่งมีความเชื่อในความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของผู้เรียน เชื่อในศักยภาพที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ โดยเน้นแรงจูงใจจากภายในของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนค้นพบและเพิ่มศักยภาพของตนเองและมีแรงจูงใจอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียนเป็นผลมาจากแรงจูงใจและความต้องการของตนเอง ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้สัญญาแห่งการเรียนรู้ ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง

4. ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

กุกลิเอมีโน (Guglielmino 1977: 61-69) ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟาย แล้วสร้างแบบวัดระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-Directed learning Readiness Scale : SDLRS) แบบสอบถามนี้เป็นลักษณะการประเมินตนเอง มีตัวเลือกแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 41 ข้อ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน 4 กลุ่ม ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.87 ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่เรียนรู้ด้วยการนำตนเองมีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ มโนคติต่อตนเองในการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ความคิดริเริ่มและความเป็นอิสระในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบในการเรียนรู้ ความรักในการเรียน ความคิดสร้างสรรค์ มองอนาคตในแง่ดี ความสามารถใช้ทักษะศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ต่อมาได้ปรับปรุงแบบวัดขยายเป็น 58 ข้อ แบบวัดนี้เป็นเครื่องมือที่ได้มาตรฐานและสามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มเป้าหมายทุกวัย จึงมีผู้นำมาใช้อย่างแพร่หลายในประเทศไทย เช่น นรินทร์ บุญชู (2532) วิมลพรรณ กุลต์ถันาม (2538) กิ่งกาญจน์ ตั้งศรีไพร (2542) เป็นต้น

สรุปว่า ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง คือ คุณสมบัติของผู้ที่มีลักษณะที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง 8 ประการ คือ 1) การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ 2) มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ 3) มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้ด้วยตนเอง 4) มีความรักในการเรียน 5) มองอนาคตในแง่ดี 6) มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน 7) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 8) สามารถใช้ทักษะทางการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา ซึ่งสามารถวัดได้ด้วยแบบวัดระดับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (SDLRS)

บทสรุป

แนวคิดการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองหรือ SDL มีจุดเริ่มต้นมาจากทฤษฎีการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งเปิดแนวทางให้กับบุคคลทั่วไปได้รับรู้ถึงความสามารถในการเรียนรู้ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง โดยมีผู้สอนเป็นเสมือนโค้ชคอยสนับสนุน และชี้แนะให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ภายใต้กระแสสังคมที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงไม่ใช่เรื่องของการศึกษาเฉพาะกลุ่มเพียงอย่างเดียวต่อไป แต่กลายเป็นเรื่องที่ท้าทายสำหรับทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ และจะเป็นเรื่องที่ท้าทายสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองมากขึ้น เพราะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากความต้องการจากภายใน ตามแรงจูงใจภายในของแต่ละคนจึงมีความเป็นอิสระ สามารถสร้างความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้ได้มากกว่าการรอให้ป้อนข้อมูลเข้าสู่สมองเพียงอย่างเดียว ความต้องการในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองจึงมีความสัมพันธ์ทางตรงกับแหล่งเรียนรู้

โดยเฉพาะการพาตนเองเข้าสู่ประสบการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริง(บางคนเรียนรู้ผ่านโลกเสมือนจริง) ที่เราเรียกว่า ประสบการณ์นิยม โดยสิ่งสำคัญของการเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยแนวคิด ดังกล่าวควรคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียนในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อจัดแนวทางส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้วิธีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) อย่างมีประสิทธิภาพในศตวรรษที่ 21

รายการอ้างอิง

- กิ่งกาญจน์ ตั้งศรีไพร. (2542). *วิธีการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีการเรียนทางไกลในจังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตภา สุวรรณฤกษ์.(2545). *การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของประชาชน ในปี พ.ศ. 2555*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยฤทธิ์ โพธิสุวรรณ. (2552). *การศึกษานอกระบบ : การเรียนรู้และการสอนผู้ใหญ่*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ชิตขงศ์ ส. นันทนาเนตร.(2542). *การเรียนรู้ด้วยการชี้นำตนเอง : การศึกษาผู้ใหญ่* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร
- นรินทร์ บุญชู. (2532). *ลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง*. วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิมลพรรณ กุศลต์นาม. (2538). *ระดับความพร้อมในการเรียนรู้โดยการชี้นำตนเองของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ในเขตการศึกษา 11*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วุฒิพล สกลเกียรติ. (2557). *การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในองค์กร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- Brockete, R. G. and Hiemstra, R. *Self-direction In Adult Learning Perspective in Theory, Research and Practice*. London: Routledge, 1991.
- Guglielmino, L.M. (1977). *Development of the Self-Directed Learning Readiness Scale*. Doctoral Dissertation, University of Georgia.
- Knowles, M.S. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teacher*. Chicago: Association Press Knowles, M.S. *The Adult Learner : A Neglected Species*. 2nd ed. Houston: Gulf Publishing Co. 1978.
- Mezirow, J. (1991). *Transformation theory and cultural context: A reply to Clark and Wilson*. *Adult Education Quarterly*.
- Skager, R. 1978. *Lifelong Education and Evaluation Practice*. Oxford : Frankfurt Unesco Institute for Education.